

“ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКЕ БЮРО” ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

учебно-воспитательном отношении. // ВЕВ, 1903.

5. Перський С. Популярна історія товариства “Просвіта” з ілюстраціями. – Львів. – 1932. – 268 с.

6. Bobrzynski M. Statut Rady Szkolnej Krajowej galicyjskiej. Studium prawno-polityczne. – Krakow. – 1903. – 123 s.

7. Plan nauki dla gimnazyow galicyjskich. –

Lwow: Nakladem funduszu szkolnego krajowego. – 1909. – 24 s.

8. Plany naukowe dla szkol ludowych pospolitych wraz z instrukcja. – Lwow: Nakladem s. k. rady szkolnej krajowej. – 1893. – 32 s.

9. Zbior ustaw i rozporzadzen administracyjnych. Z inicjatywy Lwowskiego Towarzystwa prawniczego, opracowane przez fachowe sily pod redakcja J. Piwockiego. – Lwow. – 1885. – 42 s.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2008.

УДК 37.035.3

Мирослав Пагута, аспірант кафедри трудового навчання і креслення
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
викладач кафедри основ виробництва
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

“ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКЕ БЮРО” ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена теоретико-методичному аналізу можливості залучення школярів на уроках трудового навчання до самостійно-творчої ергодизайнерської діяльності у формі функціонування “ергодизайнерського бюро”.

Ключові слова: творча діяльність, ергодизайнерська діяльність, ергодизайнерське бюро, трудове навчання.

Постановка проблеми. Однією із основних вимог, які сучасне суспільство висуває до шкільної освіти, є розвиток творчих здібностей підростаючого покоління. Проте, як свідчить практика, досягти цього не так просто. Головна проблема полягає в тому, що дитину не можна просто навчити творчості, вона повинна сама почати творити, а для цього необхідно створити такі умови, які б сприяли її самостійно-творчій діяльності.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що питання удосконалення змісту й методики трудового навчання в загальноосвітніх навчальних закладах та проблема розвитку творчого потенціалу особистості відображалися у дослідженнях багатьох педагогів та психологів. Зокрема, пошуки шляхів вдосконалення методики трудового навчання знайшли своє відображення у працях О.О. Білоблцького, В.О. Дідуха, Р.О. Захарченко, Ю.В. Кирильчука, О.М. Коберника,

Г.Є. Левченка, В.К. Сидоренка, Г.В. Терещука, Д.О. Тхоржевського, С.М. Яшука та ін. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей та психологічні аспекти творчої діяльності особистості досліджуються в працях А.В. Антонова, І.С. Волощука, Р.С. Гуревича, Л.І. Денисенко, Д.М. Комського, А.М. Магюшкіна, С.О. Сисоевої, М.М. Скаткіна та ін. Проте, динамізм притаманний даній проблемі призвів до того, що в питанні розвитку творчої особистості школярів на уроках трудового навчання існує ще чимало маловивчених аспектів та невирішених проблем, що вимагають подальших досліджень.

Метою даної статті є теоретико-методичний аналіз ефективності залучення школярів на уроках трудового навчання до самостійно-творчої ергодизайнерської діяльності у формі функціонування “ергодизайнерського бюро”.

Виклад основного матеріалу. Ергодизайн – нове поняття, застосовується для означення сфери діяльності, що виникла на стику ергономіки й

“ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКЕ БЮРО” ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

дизайну. Згідно визначення ДСТУ 3899-99 [5, 8] ергодизайн являє собою комплексну науково-практичну діяльність, що на практиці втілює вимоги й рекомендації ергономіки та дизайну. Відповідно до даного визначення та смислового наповнення терміну “ергодизайн”, стає очевидним той факт, що ергодизайн виступає об’єднуючим фактором передових досягнень науки, техніки, мистецтва і психофізіологічних та антропометричних параметрів людини.

А отже, будучи включеним у сферу навчально-практичної діяльності школярів на уроках трудового навчання ергодизайн виступає засобом поглиблення та розширення теоретичних знань, умінь та навичок, ефективним засобом розвитку творчих здібностей та інтересів школярів. Оскільки ергодизайнерська діяльність вимагає від учнів узагальнення здобутих теоретичних знань та практично-творчого їх застосування [8, 44 – 47].

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури, присвяченої проблематиці організації навчальної діяльності школярів [1; 10; 11; 14], прояву креативності в навчально-виховному процесі та творчої співдіяльності вчителя і учнів [12; 13; 15], а також робіт з проблематики ергодизайну [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9] вважаємо, що одним із перспективних підходів вирішення даної проблеми на уроках трудового навчання, є залучення школярів до навчально-творчої ергодизайнерської діяльності.

Під навчально-творчою ергодизайнерською діяльністю школярів ми розуміємо таку форму навчальної діяльності учнів, що передбачає розв’язування навчально-творчих завдань та спрямована на пізнання об’єктивної дійсності, оволодіння суспільно-історичним досвідом людства у процесі створення об’єктів предметного світу людини з дотриманням усіх вимог ергономіки та дизайну, в процесі якої учні не тільки активно засвоюють конкретні знання, уміння і навички, оволодівають власним досвідом їх набуття, а й розвивають свої творчі здібності та задатки.

Таким чином, навчально-творча ергодизайнерська діяльність учнів на уроках трудового навчання являє собою сукупність проблем, у процесі розв’язку яких у школярів з’являється необхідність оволодіння новими знаннями, уміннями та навичками, в створенні нових, не існуючих досі в досвіді учня, аналогів розв’язку [2; 6; 7; 8; 9]. На перший план в навчально-творчій ергодизайнерській діяльності школярів виступає формування гіпотези розв’язку проблеми та пошук можливих шляхів перевірки її ефективності, завдяки чому учень піднімається

на якісно новий рівень інтелектуального, творчого та особистісного розвитку [7, 120 – 126].

В процесі розвитку творчих здібностей школярів засобами ергодизайнерської діяльності важливу роль відіграють форми та методи організації навчального процесу. Вибір форм та методів організації навчально-творчої ергодизайнерської діяльності учнів здійснюється педагогом в залежності від поставленої мети, цілей та завдань; рівня складності навчального матеріалу; наявного рівня розвитку творчих здібностей школярів; рівня усвідомленості поставленої проблеми; рівня проявленого інтересу школярами; індивідуально-особистісного досвіду кожного учня в застосуванні методів оптимізації шляхів розв’язку творчих задач; конкретних умов (можливостей) матеріально-технічного забезпечення творчої ергодизайнерської діяльності.

У зв’язку з чим, цікавою на нашу думку, для організації діяльності вчителя і учнів у процесі трудового навчання є побудова уроків у формі діяльності “ергодизайнерського бюро”. “Ергодизайнерське бюро” є одним із варіантів рольової гри, завдяки якій у процесі творчої ергодизайнерської діяльності в школярів формуються практичні навички творчої предметно-творчої діяльності. Одним із основних характеристик діяльності “ергодизайнерського бюро” є постійне перебування школярів в процесі самостійної розробки навчально-творчого ергодизайнерського проекту, в динамічно видозмінному та саморозвиваючому творчому полі проблемної ситуації, що на думку [1; 10; 11; 13; 14; 15] є однією із необхідних умов для творчого розвитку особистості.

Під навчально-творчим ергодизайнерським проектом ми розуміємо самостійно розроблені та виготовлені (від ідеї до її практичного втілення) школярами вироби з урахуванням всіх основних вимог та рекомендацій ергономіки і дизайну. Всі навчально-творчі завдання в межах творчого поля “ергодизайнерського бюро” розв’язуються за аналогією до реальних умов діяльності ергодизайнера на виробництві. Такий підхід дозволяє наповнити трудове навчання якісно новим змістом. Привиконанні конкретних цільових навчально-творчих ергодизайнерських проектів кожна навчальна проблема, поставлена перед школярами, одержує реальне значення та цінність. Адже, саме творча ергодизайнерська діяльність школярів дозволяє їм безпосередньо побачити результати упредметнення своїх творчих задумів, реально відчувати свою значимість, свій вклад у розвиток оточуючого предметного світу.

“ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКЕ БЮРО” ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

При побудові уроків трудового навчання у формі діяльності “ергодизайнерського бюро”, вчитель повинен спочатку дати учням можливість адаптуватися до діяльності в межах проблемно-пошукового творчого поля, ознайомити їх із основними критеріями, вимогами та етапами ергодизайнерської діяльності. І лише, переконавшись у правильному розумінні школярами змісту і суті творчо-пошукової ергодизайнерської діяльності, можна приступити до навчальної діяльності у формі функціонування “ергодизайнерського бюро”. Запропонувавши учням виступити у ролі ергодизайнерів в межах “ергодизайнерського бюро” доцільно провести поділ школярів на декілька самостійних проектних ергодизайнерських мікрогруп. Як свідчить наш досвід, оптимальним буде поділ класу (в залежності від кількості учнів) на 3–5 мікрогруп чисельністю 3–5 чоловік кожна (з кожним новим проектом персональний склад мікрогруп змінюється). На чолі всіх проектних груп стоїть „провідний ергодизайнер”, яким згідно черги обов’язково повинен стати кожен учень. Кожним новим (наступним) проектом керує новий учень – “провідний ергодизайнер”. Додатково, по мірі необхідності, можуть залучатися в якості консультантів або експертів вчителі, батьки, учні інших класів, спеціально запрошені спеціалісти в галузі ергономіки і дизайну. Наступною важливою ланкою діяльності “ергодизайнерського бюро” безсумнівно є “замовник”, роль якого при постановці загальної проблеми може відіграти вчитель. Проте, на наш погляд, дану роль доцільно віддати саме учням. Замовник змальовує, в загальному вигляді, проектне завдання і специфіку свого замовлення. Ця інформація виступає основою для подальшого самостійного визначення учнями ергодизайнерських завдань, розв’язок яких і стає основним завданням ергодизайнерської розробки, тим самим, забезпечується як поява проблемної ситуації так і творчий характер подальшої ергодизайнерської діяльності школярів. Учитель, якщо визнає за необхідне, має змогу дещо скоригувати і підправити поставлену проблему шляхом ввідного інструктажу ергодизайнерських проектних груп. Педагог в такій ситуації перетворюється в “експерта-консультанта”. Загальним координатором діяльності всіх груп та відповідальним за ергодизайнерське вирішення поставлених завдань стає “провідний ергодизайнер”, тобто один із учнів.

На даному етапі ергодизайнерської діяльності пошук можливих шляхів розв’язку поставленої проблеми є першочерговим завданням школярів,

у зв’язку з чим, навчальна діяльність школярів перетворюється в науково-пошуково-дослідницьку діяльність. Всі учні, в межах своєї ергодизайнерсько-проектної групи, виробляють спільну концепцію діяльності, ознайомлюються з наявними варіантами вирішення даного завдання в промислових зразках, проводять пошук можливих прототипів виробу, ознайомлюються з навчальною та довідковою літературою, пропонують свої авторські варіанти вирішення наявних завдань, виконують різноманітні ескізи, креслення та макети запропонованих ними варіантів розв’язку поставлених завдань.

Зрозуміло, що така навчально-пошуково-експериментальна діяльність потребує певного часу, тому її доцільно задавати як домашнє завдання, що дає змогу учням підготувати необхідну базу для наступних уроків, де запропоновані учнями авторські варіанти вирішення завдань будуть колективно обговорені в межах ергодизайнерсько-проектної групи. Після чого найбільш вдалий на думку школярів варіант буде прийнятий за основу для подальшого доопрацювання та представлення та для загального ознайомлення всіма членами ергодизайнерського бюро.

На наступному етапі, кожна ергодизайнерсько-проектна група представляє на колективне обговорення свої пропозиції. Після цього всі основні ідеї та пропозиції підсумовуються провідним ергодизайнером. На їх основі провідний ергодизайнер пропонує свою (узагальнену) стратегію розв’язку поставленої задачі, яку виносить на розгляд “засідання ергодизайнерського бюро”, результатом обговорення якої є самостійно розроблена школярами загальна стратегія розв’язку поставлених завдань. Вчитель, як консультант, лише за безпосереднім проханням школярів, може у формі незначних підказок, націлювань на вірний шлях розв’язку складного завдання внести певні доповнення і пропозиції. Будь-яке проектне ергодизайнерське рішення повинно бути прийняте учнями самостійно. Можлива ситуація, коли учні приймають рішення розробляти одночасно декілька запропонованих варіантів. В такому випадку, як правило, відповідальність за їх реалізацію беруть на себе члени тих ергодизайнерсько-проектних груп, які їх запропонували. Такий варіант є ще цікавішим, оскільки замість одного проекту вирішення завдань учні представляють декілька.

Після визначення загальної стратегії діяльності, школярі приступають до втілення ергодизайнерського проекту – виготовлення

“ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКЕ БЮРО” ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ЕРГОДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

прототипу. На даному етапі діяльності школярі, в залежності від складності розробленого ергодизайнерського проекту, можуть працювати (згідно класифікації І.П. Підласого [11]) індивідуально, у складі ергодизайнерсько-проектних груп (мікрогруп), колективно (фронтально-індивідуальна форма організації навчальної діяльності).

Індивідуальну форму організації навчальної діяльності доцільно застосовувати якщо проект нескладний і не потребує багато часу для виготовлення прототипу – кожен учень самостійно виготовляє прототип виробу. Тим самим появляється можливість індивідуально-творчого доопрацювання проекту кожним учнем та представлення його авторського варіанту. Ця індивідуальна творчість проявляється, як правило, в якості виконання та зовнішньому оздобленні виробу.

У складі ергодизайнерсько-проектних груп (мікрогруп) – виріб виготовляє кожна група (3 – 5 чоловік). В межах своєї мікрогрупи кожен з учнів виконує свою частину роботи. Таким чином весь виріб стає спільним результатом діяльності всіх членів ергодизайнерсько-проектної мікрогрупи. Всі зміни погоджуються і вносяться учнями виключно в межах мікрогрупи.

Якщо виріб особливо складний або складається з дуже багатьох елементів, приблизно рівнозначних за складністю та технологією виготовлення, тоді його виготовлення доцільно організувати колективно (фронтально-індивідуально). При даній формі організації навчальної діяльності кожен учень самостійно працює над своєю частиною роботи, наприклад, виготовлення певної деталі, або вузла, а цілий готовий виріб є результатом спільної діяльності всього класу (всіх членів “ергодизайнерського бюро”). Час на виготовлення прототипів розроблених ергодизайнерських проектів, як і на весь проект, педагог відводить виходячи із діючої навчальної програми, складності розробленого проекту та форми діяльності учнів в процесі виготовлення прототипу виробу (індивідуальної, в малій ергодизайнерсько-проектній групі, фронтально-індивідуальної).

Після закінчення роботи над прототипами виробу відбувається загальне обговорення отриманих результатів діяльності. Школярі аналізують кожний з представлених прототипів, вносять пропозиції щодо усунення виявлених недоліків. Завдяки такому підходу невдалі розробки відсіюються, залишаючи один або декілька варіантів взірців-прототипів, яким властиві найоптимальніші ергодизайнові

характеристики та проектна оригінальність. На даному етапі школярі однозначно визначаються з бажаними кінцевими результатами своєї ергодизайнерської діяльності: конкретизують зміст, форму, конструктивні та техніко-технологічні особливості об'єкта, що проектується; підготовлюють необхідну документацію для його виготовлення (виконують ескізи, технічні рисунки, макети, креслення); визначаються із технологією його виготовлення. Тут же відбувається розподіл і конкретизація індивідуальних завдань (видів робіт) для кожного учня, після чого всі члени “ергодизайнерського бюро” приступають до виконання завдань та працюють самостійно. Як вже зазначалося, виготовлення спроектованого об'єкта, в залежності його від складності, може проходити: індивідуально (виріб виготовляє окремо кожен учень); в ергодизайнерсько-проектній мікрогрупі, фронтально-індивідуально.

Таким чином, поєднання різних організаційних форм навчання в процесі розвитку творчих здібностей школярів засобами ергодизайнерської діяльності, визначає основи спільної діяльності вчителя і учня; співвідношення індивідуального, групового і колективного в навчально-виховному процесі; максимально можливий рівень активності кожного з учнів у творчій ергодизайнерській діяльності, і засоби керування нею зі сторони педагога.

Після виготовлення спроектованого об'єкта відбувається спільне обговорення вчителя та учнів одержаних результатів діяльності. Аналізується відповідність виготовленого виробу попередньо поставленим завданням, його відповідність сучасним ергодизайновим вимогам. За результатами такого аналізу та обговорення відбувається оцінка результатів (ефективності) діяльності всього “ергодизайнерського бюро”, всіх його членів.

Особливо зазначаємо, що для забезпечення відповідності навчально-творчої ергодизайнерської діяльності школярів реальній діяльності ергодизайнера на виробництві необхідно щоб сформульована загальна суть поставленого завдання не містила у собі явних підказок шляхів його розв'язку. Школярі самі повинні побачити в завданні ергодизайнерську проблему, сформулювати основні пріоритети своєї діяльності та конкретизувати мету, завдання та послідовність етапів своєї роботи. Педагог, у випадку необхідності, тільки дещо коригує та націлює учнів у потрібному напрямку.

Висновки. Із наведених особливостей проведення уроків трудового навчання у формі

